

KORUNAN ALANLARIN YÖNETİMİNDE YENİ BİR YAKLAŞIM: KATILIMCI YÖNETİM PLANLARI

Gül GÜNEŞ

Atılım Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü
Kızılcaşar Mahallesi 06836 İncek/Ankara
E-posta: ggunes@atilim.edu.tr

Özet

Korunan alanlar, geçmişte yalnızca insan faaliyetlerinin yasaklandığı ya da sınırlandırıldığı alanlardı. Ancak salt bu yaklaşımla koruma, süreç içinde toplulukların alan içinde ve civarında yaşadıkları yerlerde başarılı sonuçlar ortaya koymamıştır.

Bu durum, korunan alanlar için klasik ve merkeziyetçi koruma yaklaşımları yerine; yeni, daha etkili ve yerelden koruma ve planlama araçlarının gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu yaklaşım, bir planlamayı yani yönetime ilişkin kararların tüm ilgi gruplarının desteği ve paylaşımı ile alındığı katılımcı yönetim planlarını gerektirmektedir. Bu yeni yaklaşımla ortaya konan katılımcı yönetim planları, korunan alanların politika, strateji ve yönetim programlarını, sürdürülebilir kalkınma boyutu ile tanımlayan ve akılcı kullanımı sağlayan araçlardır.

Yukarıda belirtilen noktalardan hareketle bu çalışmanın amacı; korunan alanların katılımcı yönetimlerinin önemi ve katılımcı yönetim planlaması sürecinin nasıl ele alınması gerektiğini vurgulamak; bu konuda ülkemiz ve yurtdışında yapılan örnek çalışmalara yer vermek ve ülkemiz özelinde öneriler ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Korunan alan, katılımcı yönetim planı, ilgi grubu.

Alan Tanımı: Çevre Ekonomisi (Çevre ve Kalkınma; Sürdürülebilirlik)

THE NEW APPROACH ON PROTECTED AREA MANAGEMENT: PARTICIPATORY MANAGEMENT PLANS

Abstract

Protected areas had only limited or no human facilities in the past. However, these approaches haven't introduced successful results in destinations where local communities live in.

In such a case; new, more effective and locally conservation and planning tools came up instead of conventional and centrally governed approaches. This new

approach requires the participatory management plan that all managerial decisions are accepted with the support and sharing of relevant stakeholders. Participatory management plans are instruments to determine policy, strategy and management programs of protected areas with sustainable development dimension.

The aim of this paper is to highlight the importance of participatory management in protected areas and the process followed, to illustrate national and international best practices, and to make suggestions for protected areas of Turkey.

Keywords: *Protected area, participatory management plan, stakeholders*

JEL Classification: *Q56 Environmental Economics (Environment and Development; Sustainability)*

1. GİRİŞ

Biyolojik çeşitliliği korumanın en etkili yollarından biri, belirlenen doğal yaşam alanlarının, milli park, tabiatı koruma alanı gibi yasal statülerle koruma altına alınmasıdır. Genel olarak korunan alanlar olarak tanımlanan bu önemli ve değerli alanlar, doğal mirası yerinde yönetmenin en etkin araçlarından olup ulusal ve uluslararası doğa koruma stratejilerinin köşe taşlarıdır (Dudley et al., 2005; Dudley, 2008: 2).

Modern bir koruma anlayışı 1800'lerin başında ortaya çıkmaya başlamış ve 1900'lerde doğa koruma bir disiplin olarak kabul edilmiştir (Ülgen ve Zeydanlı, 2008: 120). Bugünkü koruma statüleri içerisindeki türleri korumanın dışında alansal korunmanın temeli ya da ilki Milli Parklardır. 1872 yılında da Amerikan Kongresi Dünya'nın ilk milli parkı olarak 8670 km² büyüklüğündeki "Yellowstone Milli Parkı"nı ilan etmiştir (Yücel, 1999: 9).

Korunan alanlarda tarihi süreç içinde, insan ve arazinin birlikteliği ve insanların, en az toprak, doğa ve kültürel kaynaklar kadar konseptin bir parçası olduğu teması etkili olmuştur (Eagles et al., 2002). Çünkü ekosistemlerin ve biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı ve korunması için kurulan koruma alanlarının kötü/zayıf yönetiminden doğan sonuçlar, geleneksel kaynak yönetimi modellerinin sürdürülebilirliği sağlamadığının bir göstergesi olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Böylece, yakın geçmişte, birçok ülkede - gelişmiş, ya da ve gelişmekte olsun-, tarihte insan kullanımı yoğun olan, insan yerleşimlerinin olduğu ve özellikle yaban hayatının geniş yayılım gösteremediği/parçalanmış

alanlar için yeni koruma anlayışları geliştirmek gereği doğmuştur (Demirayak, 2006).

2. KORUNAN ALANLAR

Korunan alanlar, içerdiği ekosistemler ve kültürel değerlerle birlikte doğanın uzun vadede korunması için belirlenen, ayrılan ve yasalarla ya da geçerli diğer araçlarla yönetilen coğrafi alanlardır (IUCN, 2011). Söz konusu alanlar, 1962’de 2,4 milyon km² iken (Emerton, Bishop and Thomas, 2006), 2010 verilerine göre; dünyada bulunan yaklaşık 147.000 korunan alan dünyanın % 13’ünden fazlasını kaplamaktadır ki bu da Afrika kıtasından büyük bir alan demektir (IUCN, 2011).

Değişik ülkelerdeki korunan alanlarda çok çeşitli yönetim hedefleri ve yaklaşımları ile idare şekilleri bulunmaktadır. Yönetim hedefleri açısından korunan alanlar, tamamıyla insandan arındırılmış katı korumadan, çiftlikler veya yönetilen ormanlar gibi kültürel alanları içeren geniş bir yelpazeye sahiptir (Dudley et al., 2005). IUCN (Dünya Doğayı Koruma Birliği) ise, yönetim hedeflerine bağlı olarak korunan alanları, *mutlak doğa koruma rezervi, yaban hayatı alanı, milli park, tabiat anıtı veya özelliği, habitat/tür yönetim alanı, korunan peyzaj/deniz alanı ve doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı amacıyla yönetilen korunan alanlar* olmak üzere altı kategoriye ayırmaktadır (Dudley, 2008).

2.1. Türkiye’deki Korunan Alanlar

Türkiye, coğrafi konumu sayesinde zengin bir biyolojik çeşitliliğe sahiptir. Bu zenginlikte, iklim farklılıkları, topoğrafik, jeolojik ve jeomorfolojik çeşitlilikler, deniz, göl ve akarsu gibi su ortamındaki çeşitlilikler, 0-5000 metre arasında değişen yükseklik farklılıkları ve üç değişik bitki coğrafi bölgesinin varlığı önemli rol oynamaktadır (DPT ve BM, 2010). Ilıman kuşakta bulunan ülkeler biyolojik çeşitlilik bakımından karşılaştırıldığında, hayvan biyolojik çeşitliliğinin (fauna) Türkiye’de oldukça yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Türkiye’nin genetik çeşitliliği özellikle bitki genetik kaynakları ile önem kazanmaktadır. Ülkemiz bitki türleri bakımından oldukça zengin olup, 3.022’si endemik olmak üzere 10.765 çiçekli bitki ve eğrelti türü bulunmaktadır (Guner et al., 2000).

Türkiye’de alansal korumaya yönelik milli park kavramının yasalarda yer alması ilk kez 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu’nun 25. maddesi sayesinde olmuştur. Kanunun uygulamaya başlanmasıyla 1958’de Yozgat Çamlığı, Türkiye’nin ilk milli parkı olarak ilan edilmiştir (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2007: 18; Ezer, 2008:5). Günümüzde 2873 sayılı milli parklar kanununda yer alan korunan alanların haricinde Türkiye’de ulusal koruma

statüleri ile korunan diğer alanlar; muhafaza ormanları, gen koruma ormanları, tohum meşcereleri, orman içi dinlenme yerleri, tohum bahçeleri, yaban hayatı geliştirme sahaları, yaban hayatı koruma sahaları, su ürünleri istihsal sahaları ve sit alanlarıdır. Ayrıca dünya miras alanları, özel çevre koruma bölgeleri, zümrüt ağrı alanları, sulak alanlar/Ramsar alanları, biyosfer rezervi ve Natura 2000 alanları gibi Türkiye'nin de taraf olduğu sözleşmeler dâhilinde belirlenen uluslararası koruma statüleri de bulunmaktadır (Albayrak, 2010; Tane, 2008:37).

Türkiye'de korunan alanların ülke yüzölçümüne oranı, 1990 yılında yüzde 2,96 iken (DPT ve BM, 2010) günümüzde sulak alanlar ve özel çevre koruma alanlarının da dahil edildiği korunan alanlar, ülke yüzölçümünün % 5,6'sını kapsamaktadır (DKMP, 2010). Korunan alanlardan milli parklar ve tabiat parkları için uzun devreli gelişme planları (UDGP); tabiatı koruma alanı, tabiat anıtı, yaban hayatı koruma ve geliştirme sahaları, Ramsar alanları, sulak alanlar ve biyosfer rezerv alanları içinse yönetim planları yapılmaktadır (DKMP, 2010).

Son yıllara kadar Türkiye genelinde yer alan korunan alanlar için ortaya konan karar ve planlama süreçlerinde merkezîyetçi yapısı gereği, yerel toplulukları ve paydaşları, dışlayan yönetim sistemleri koruma alanlarından beklenen sonuçlara ulaşılmasını engellemekteydi. Bu durum da Türkiye'de koruma kavramı ve statüleri ile yerel topluluklar arasında çatışmanın olmadığı bir koruma alanının gösterilmesini zor hale getirmekte ve genellikle etkin bir koruma gerçekleştirilememekteydi (Demirayak, 2006). Söz konusu sorunlar, korunan alanlar için klasik ve merkezîyetçi koruma yaklaşımları yerine; yeni ve yerelden koruma ve planlama araçlarının gerekliliğini gündeme getirmiştir. Bu yaklaşım ise, bir planlamayı; yani yönetime ilişkin kararların tüm ilgi gruplarının desteği ve paylaşımı ile alındığı, katılımcı yönetim planlarını gerektirmiştir.

3. KORUNAN ALANLAR VE KATILIMCI YÖNETİM PLANLARI

Tüm dünyada yer alan korunan alanlar için etkin yönetim planlarının yapılması oldukça öncelikli bir konudur. Yönetim planlarının ortaya konması süreci; korunan alan yöneticilerinin alandaki doğal ve kültürel kaynakları tanımalarına, söz konusu kaynaklar için tehdit unsurlarını belirlemelerine ve uzun vadeli bir koruma için stratejiler ile uygulama planlarını geliştirilmelerine yardım eder (Ervin et al., 2010:33). Yönetim planı, korunan alanının gelecekte ulaşması istenen durumunu ve bu geleceğe ulaşmak için en etkin ve adil yolu gösterir. Politikalar, antlaşmalar, stratejiler, yatırım planları ve yasal ihtiyaçlar gibi diğer plan ve belgelerin yorum ve entegrasyonunu sağlar. Eagles et al. (2002)'a göre yönetim planları, bağlı bulunduğu kanun, yönetmelik veya hükümet politikaları kapsamında bu alan için oluşturulan, belirli amaç ve hedefleri detaylandırır, etkin

bir yönetim için amaçları tanımlar ve bu hedeflere ulaşmak için gereken yönetim faaliyetlerini, bütçe ve finans yönetimini, korunan alanın zonlamasını (bölgeleme) ortaya koyar.

Son yıllarda doğa koruma çalışmalarında, korunan alanlar için klasik koruma yaklaşımları yerine, yeni koruma ve planlama araçlarının gerekliliği gündeme gelmiştir. Çünkü salt koruma içeren, yerel halkın göz ardı edildiği bir yaklaşım içinde korunan alanların başarılı bir şekilde yönetilmesinin mümkün olmadığı algılanmıştır (Tablo 1). Avrupa Birliği Habitat Direktifleri ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nde bir gereklilik olarak savunulan, paydaşların, planların hazırlık sürecinden itibaren korunan alanların yönetimine katılımı, bugün artık doğanın korunmasında temel yaklaşım haline gelmiştir (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2007:2).

Tablo 1. Korunan alanlarda yeni yaklaşım (Phillips, 2002:14).

Geçmişte korunan alanlar	Korunan alanlarda yeni yaklaşım
Yöre halkına (korunan alan içi ve yakın çevresinde yaşayan) karşı planlama ve yönetim (onları planlama ve yönetime katmama anlayışı)	Katılımcı planlama ve yönetim
Merkezi yönetim	Ortaklaşa, yerelden yönetim
Salt koruma anlayışı	Sosyal ve ekonomik hedefleri de düşünerek yönetmek
Kendi başına gelişme	Ulusal, bölgesel ve uluslar arası sistemlerin bir parçası olarak planlama
“Ayrı bir ada gibi” yönetim	Bir ağ içinde gelişme (yeşil koridorlarla birbirine bağlanan ve tampon bölgelerle çevrelenen mutlak korunan alanlar)
Daha çok görsel, manzaraya ilişkin özellikleri nedeniyle koruma	Daha çok bilimsel, ekonomik ve kültürel nedenlerle koruma
Ziyaretçi ve turistler için yönetim	Daha çok yerel halkı düşünerek yönetim
Kısa vadeli yaklaşımlar nedeniyle tepki yaratan yönetim	Uzun vadeli yaklaşımlarla uyumlu yönetim
Koruma çalışmaları	Korumanın yanısıra restorasyon ve rehabilitasyon çalışmaları
Öncelikli olarak ulusal bir değer	Aynı zamanda bir toplumsal değer olarak görülmesi
Yalnızca ulusal anlamda ilgi gören alanlar	Aynı zamanda uluslararası anlamda ilgi gören alanlar

Katılımcı bir yaklaşımla, her bir korunan alanın farklı özelliklerini, uygulamaları güçlendiren önemli bir fırsat olarak değerlendirmek ve bu sayede korunan alanın

sorunlarına kabul edilebilir ve uygulanabilir çözümler üretmek mümkün olabilmektedir. Bu çerçevede, etkili bir korunan alan yönetiminin vazgeçilmez unsuru olan katılımcı yönetim planları, ilgi gruplarının ihtiyaçları ile doğa koruma gerekliliklerinin uyumlu hale getirildiği belgeler olarak ayrı önem kazanmıştır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2007:2).

3.1. Katılımcılığın Sağlanması ve Dengelenmesi

Yönetim planı için amaç ve hedefler doğrultusunda ortaya konacak eylemler oluşturulurken alınan kararların sürdürülebilirlik, ortaklık-katılımcılık ve bilimsellik şeklinde 3 önemli prensibe sahip olması gerekir (Özbay, 2008).

Korunan alanların etkili yönetimi, ilgi grubu/paydaşlar olarak bilinen ve alanla yakın ilgisi bulunan tarafların yönetime dahil edilmesini gerektirir. Bilgilenen, katılan ve yetki verilen insanlar kendileri için daha iyi seçimler yaptıkları gibi yöneticiler ve karar vericilerin daha iyi seçimler yapmasına da yardımcı olurlar (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2007:26).

Geray ve Küçükkaya (2011)'ya göre; korunan alanların da içinde yer aldığı alanlarda sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında yaşamsal öneme sahip olan katılımcılık ve dolayısıyla uzlaşma, kesintisiz bir süreç olarak güvence altına alınmalıdır. İlkeli bir havza yönetiminin gereği olan katılım, planlama komitesinin ve uygulayıcıların başarısını sağlayan önemli bir ögedir. Ancak bunun için;

- Tarafların ve temsilcilerinin başarılı bir biçimde belirlenmesi,
- Sorunların tartışılması ve çözümü doğrultusunda açık bir istek ve kararlılık olması,
- Sorunlara ait yeterli bir bilgilendirme hazırlığı yapılması,
- Bir kuruluşun veya kişinin çözümlerde tek başına bir role sahip olmamasının sağlanması ve
- Özel uyuşmazlık konularının tanımlanması şeklinde belirlenebilecek bir ortam bulunmalıdır.

Katılımcılık süreci özetle bilgilendirme, inceleme, müzakare ve bilinçlendirme şeklinde dört aşamaya ayrılmalı ve bu aşamalar, belirli bir sıra ve bütünlük içermelidir. Bu süreçte, yeteri kadar kapsamlı; yüz yüze diyaloga açık; diğerlerinin bilgi ve meşruiyetini kabul; ilgiye ve çıkarlara odaklanma; uzlaştırıcı çözümleri arama ve rol ve ilişkilerde açık olma özelliklerine uygun bir iletişim ve tartışma çerçevesi ortaya konulmalıdır (Geray ve Küçükkaya, 2011).

Korunan alanların planlanması ve yönetiminde katılımcı yaklaşımın benimsenmesinin yararları şunlardır (Çevre ve Orman Bakanlığı, 2007:27):

- Alanın daha fazla sahiplenilmesi;

- Alanın korunmasına daha fazla destek sağlanması;
- Koruma planlamasıyla kalkınma planlaması arasında ilişkinin kurulması sayesinde halkın sosyal ve ekonomik kalkınma ihtiyaçlarının da dikkate alındığı bir planlamanın yapılması;
- Planlama sonrasında alanın yönetimiyle ilgili kaygılar ve görüşlerin de ilgi grupları/paydaşlar ile yöneticiler arasında paylaşıldığı bir iletişim mekanizmasının sağlanması;
- Korunan alanın hedeflerini destekleyen yerel halkın, yönetim ve koruma için daha fazla zaman ve kaynak ayırmaya istekli olmasının sağlanması.

Yönetim planının yerel halk da dahil olmak üzere tüm ilgi gruplarının katılımıyla hazırlanması, planlama ekibinin müzakerelerini destekleme, yanlışlardan arındırma ve uzlaşma bakımlarından sürecin temel koşuludur. Bu sırada ayrıca, planlama ekibi, çeşitli iletişim araçlarını kullanarak doğrudan halkla temas olanaklarını da kullanmalıdır (Geray ve Küçükkaya, 2011).

3.2. Ulusal ve Uluslararası Örnekler

Tüm dünyada, yerel topluluklarla ve diğer paydaşlarla etkin bir yönetim ortaklığının geliştirilmesi ihtiyacı yaygın olarak kabul görmektedir ki, bu ihtiyaç koruma alanları yönetiminde, bilinen entellektüel ve politik yaklaşımlarda belirgin bir değişimi/dönüşümü getirmektedir. Birçok ülkede katılım üzerine uygulamalar başlamıştır. Filipinler'de San Salvador deniz koruma alanında ulusal koruma kurumlarıyla yerel topluluklar arasında, proje desteği ve STK yardımı ile kurulan başarılı ortaklık, ya da İskoçya'da St. Abbs Head deniz koruma alanının yerel balıkçılardan gelen belirgin öneriler üzerine gönüllü bir anlaşma üzerine kurulmuş olması uluslararası örnekler arasında yer almaktadır (Demirayak, 2006:238).

Gana'daki Kakum milli parkında da toplum temelli bir koruma yaklaşımı sergilenmiştir. Kakum Milli Parkı 1991 yılında ilan edilmiştir ve biyoçeşitlilik bakımından küresel öneme sahip Batı Afrika'daki Guinean Orman Bölgesinin bir parçasıdır. Kakum Korunan Alanı projesi, ekoturizmin hem etkin bir koruma yöntemi hem de halkın başarılı bir gelişimi modeli olacağı inancı ile planlanmış ve uygulanmıştır. Turizm gelişmesinde, başarılı koruma stratejisinin bir parçası olan toplum temelli yaklaşım kullanmıştır. Katılımcı yaklaşım sayesinde ortaya konan çalışmada, yerel halkın somut faydaları arasında; restoranlar için tarımsal ürünlerin satın alınması; yerel esnaftan el sanatlarının ve yerel hizmetlerin satın alınması; yerel öğretmenlere rehberlik eğitiminin verilmesi; doğrudan veya dolaylı, tam zamanlı iş olanaklarının sağlanması; yerel halka kendi ekoturizm işlerini yönetmeleri için destek verilmesi ve bu sayede çevrelerini korumaya motive edilmesi sayılabilir. Çevresel sürdürülebilir turizm için oldukça iyi bir

örnek olan proje sayesinde 1991 yılında yılda 1000 kişinin altında turist ziyaret ettiği alan, 2000 yılına kadar yaklaşık 90.000 kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Söz konusu ziyaretçilerin % 80'inden fazlası yerli turistir (Conservation International, 2011).

Korunan alanlardan biyosfer rezervlerinde de katılımcı yaklaşım en önemli unsurlardan biridir. Günümüzde 109 ülkeden 564 korunan alan, UNESCO tarafından biyosfer rezerv alanı olarak ilan edilmiştir (UNESCO, 2011). Ürdün hükümetinin desteği ile 1994 yılında başlayan ve 1998 yılında Dana bölgesinin Ürdün'ün ilk Biyosfer Rezervi olarak onaylanmasına olanak tanıyan GEF Projesi, Ortadoğu'da yürütülen katılımcı doğa koruma çalışmaları bakımından örnek niteliğindedir. Oldukça fazla deneyimin elde edildiği bu koruma çalışması kapsamında, yerel halk ve diğer ilgi gruplarıyla işbirliğinin yanı sıra sosyo-ekonomik projeler sayesinde koruma ve finansal sürdürülebilirlik de sağlanmıştır (Güneş ve Artar, 2007).

Türkiyenin ilk ve şu an tek biyosfer rezervi olan Camili'nin de yönetim planı, Küresel Çevre Fonu (GEF) tarafından desteklenen ve Çevre ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen "Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi"nde ortaya konan katılımcı yaklaşımla hazırlanmıştır. Proje kapsamında 2005 yılında UNESCO tarafından "Biyosfer Rezervi" ilan edilen alanın, etkili, sektörler arası ve katılımcı planlanması ve sürdürülebilir yönetiminin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu kapsamda; yönetim planı, ilgi grupları ve korunana alan yakınındaki 6 köyde yaşayan köylülerle paylaşılmış; her köyde yönetim planı koruma hedefleri, vizyonu ve bölgeleme haritasıyla ilgili bilgilendirme çalışmaları yapılmış; yörede yaşayanların görüş, öneri ve katkıları alınmış; daha sonra, yapılan katılımcı toplantılarda Yönetim Planı 6 köyde yaşayan köylülerle tartışılarak karara bağlanmıştır (Güneş ve Adem, 2007). Söz konusu proje kapsamında; Camili'nin yanı sıra Sultan Sazlığı Milli Parkı ve Ramsar Alanı, Köprülü Kanyon Milli Parkı ve İğneada Longoz Ormanlarında da yönetim planları katılımcı yaklaşımla hazırlanmıştır.

Ülkemizin tek PAN (Protected Area Network) Parks aday alanı olan Bartın-Kastamonu Küre Dağları Milli Parkı'nda da 2008 tarihinde başlayan GEF orta ölçekli "Orman Koruma Alanları Yönetiminin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında yürütülen çalışmalar katılımcı bir yaklaşım içinde ele alınmakta ve başarılı sonuçlar elde edilmektedir (UNDP, Çevre ve Orman Bakanlığı, 2010).

4. SONUÇ

Ülkemizdeki korunan alanlar, geleneksel anlamda salt korumacılık anlayışı ve merkezîyetçi bir yaklaşımla ele alındığında, yasa ile korunan alan ilan edilmelerine rağmen genellikle etkin yönetim ve denetim mekanizmalarına sahip olmamaktadırlar. Bu anlamda milli parklar için kağıt parklar deyimi dahi kullanılmaktadır. Bu durum ise, Türkiye'de koruma kavramı ve statüleri ile yerel topluluklar arasında çatışma ortamına neden olmaktadır. Örneğin milli parklara ilişkin çalışmalarda park içi ve yakınındaki köylerde yaşayan halkın yapılaşma, otlatma, orman kesimi gibi haklarının elinden alınması ve köylüler için alternatif gelir kaynaklarının ortaya konmaması, söz konusu çatışmaları arttırmaktadır (Tektaş, 2011). Edinilen deneyimler doğrultusunda, koruma alanlarının çoğunun, alanda veya yakın çevresinde yaşayan insanlarla ve/veya kullanıcılarıyla bir bütün olduğu, dolayısıyla planlama, uygulama ve yönetim aşamasında söz konusu tarafların katılımı olmaksızın, korumada başarıya ulaşmanın hemen hemen imkansız olduğu görülmektedir (Demirayak, 2006).

Diğer yandan Türkiye, özellikle korunan alanların yönetimi ve planlaması yaklaşımlarında gözardı edilemeyecek bir değişim yaşamaktadır. Bu konuda iyi niyetli ve olumlu sonuçlanan çalışmalar olmakla birlikte, katılımcı yönetim planlarının hazırlığı ve yerelden yönetim anlayışının benimsenmesi, ülkemizdeki korunan alanlar için de oldukça yeni bir deneyimdir. Bu yeni yaklaşımla ortaya konan katılımcı yönetim planları, korunan alanların politika, strateji ve yönetim programlarını, sürdürülebilir kalkınma boyutu ile tanımlayan ve akılcı kullanımı sağlayan araçlar olacaktır. Burada amaç, korunan alan içinde ve civarında yaşayan insanların gereksinimlerini karşılarken, o alandaki ekosistemin, biyolojik çeşitliliğin ve çevresel fonksiyonların da korunmasıdır.

Başarılı bir yönetim planı, toplumsal olarak da kabul edilebilir olmalıdır ki bu sayede uygulanma potansiyeli artsın. Yerel halkın da dahil olduğu ilgi grupları ile oluşan çatışmaların önlenmesi ve uzlaşma sağlanması, çatışmanın nasıl yönetildiğine bağlı olduğundan katılımcı yaklaşım sayesinde çatışmaların da çözümü mümkün olabilecektir.

İlgi grupları ile iletişim odaklı hazırlanan yönetim planları, onlara doğa ile uyumlu fayda sağlama yollarını gösterir. Katılımcı yaklaşım eğitim ve bilinçlendirme ile desteklendiğinde, ilgi grupları ile korunan alan yönetimi arasında bilgi paylaşımı ve işbirliği sağlanır. Bu doğrultuda, korunan alanlarda başarılı bir yönetim için; yönetimin planlanmasından, uygulanmasına kadar her aşamada o alan içinde ve yakın çevresinde yaşayan yerel toplulukların ve diğer paydaşların işbirliği ve eşgüdümünü sağlayacak “katılımcı bir yaklaşım” içinde olunması kaçınılmazdır.

KAYNAKLAR

Albayrak, F. F. Korunan Alanların Ekoturizm Gelişimine Etkileri: Camili Biyosfer Rezervi Örneği. Artvin Çoruh Üniversitesi, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. 2010

Conservation International (2011). *Ecotourism Destinations*. http://www.conservation.org/learn/culture/ecotourism/destinations/Pages/kakum_canopy_walkway.aspx [İndirme Tarihi: 27.03.2011]

Çevre ve Orman Bakanlığı. Korunan Alan Planlaması ve Yönetimi, Biyolojik Çeşitlilik ve Doğal Kaynak Yönetimi Projesi Deneyimi, TŞOF Trafik Matbaacılık A.Ş., Ankara, 167 s. 2007

DKMP (2010). *Türkiye Korunan Alan Sistemi*. Korunan Alanlar İklim Çalıştayı. <http://www.savepdf.org/download.php?fid=92354> [İndirme Tarihi: 25.03.2011]

DPT ve BM, Binyıl Kalkınma Hedefleri Raporu-Türkiye 2010. 69 s. 2010.

Dudley, N. (Editor). Guidelines for Applying Protected Area Management Categories. Gland, Switzerland: IUCN. x + 86pp., 2008.

Dudley, N., Mulongoy, KJ., Cohen, S., Stolton, S., Barber, CV. ve Gidda, SB. Etkin Korunan Alan Sistemlerine Doğru. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi Korunan Alanlar İş Programı Uygulama Kılavuzu. Türkçeye Çeviri:Dr. S. Kalem, Montreal, Teknik Seriler No. 18,108 sayfa. 2005.

Eagles, PaulF.J., McCool, Stephen F. andHaynes, Christopher D.A. Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management. IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK. xv + 183pp., 2002.

Emerton, L., Bishop, J. ve Thomas, L., Korunan Alanların Sürdürülebilir Finansmanı: Güçlükler ve Seçenekler Üzerine Kapsamlı Bir Değerlendirme-Türkçeye çeviri. IUCN, Gland, İsviçre ve Cambridge, UK. x + 97 pp, 2006.

Ervin, J., Sekhran, N., Dinu. A., Gidda, S., Vergeichik,M. and Mee, J. Protected Areas for the 21st Century: Lessons from UNDP/GEF's Portfolio. New York: United Nations Development Programme and Montreal: Convention on Biological Diversity, 2010.

Ezer, A. Milli Parklar, Tabiatı Koruma Alanları, Tabiat Parkları, Tabiat Anıtları. Doğa Koruma ve Planlama, TMMOB Şehir Plancıları Odası, Ankara, 2008.

Geray, U. Ve Küçükkaya, İ. (2011). *Havza Yönetim Modeli Üzerine Düşünceler*. <http://www.cekulvakfi.org.tr/img/doc/havzayonetimmodeli.doc> [İndirme Tarihi: 26.03.2011]

Guner A, Ozhatay N, Ekim, Başer KHC. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Supplement II., Vol. XI., Edinburgh: Edinburgh University Press, 2000.

Güneş, G. Ve Adem, Ç. GEF-II Projesi Korunan Alan Yönetimi ve Ekoturizm Yaklaşımı. EİT-Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Ekoturizm Semineri, 7-9 Mayıs 2007. Çevre ve Orman Bakanlığı, Kastamonu, 2007.

Güneş, G. ve Artar, M. Dana Biyosfer Rezervi Örneğinde Doğa Koruma. 22-24 Kasım 2007, Peyzaj Mimarlığı 3. Kongresi, Antalya, 2007.

IUCN, 2011. About IUCN. *What is a Protected Area*, <http://www.iucn.org>, [İndirme Tarihi: 24.03.2011]

Özbay, S. Doğa Koruma Alanlarında Planlama Çalışmaları ve Ayvalık Adaları Tabiat Parkı Yönetim Planı Önerisi. İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul, 147 s. 2008.

Phillips, A. Management Guidelines for IUCN Category V Protected Areas: Protected Landscapes/Seascapes. IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK. xv + 122pp, 2002.

Taze, F. Korunan Alanların Hukuksal Statüsü. Orm. Müh. Ferhat İstanbul Üniversitesi, Fen Bil Enst. YL Tezi, Orman Mühendisliği Anabilim Dalı Çevre ve Orman Hukuku Programı, 2008.

Tektas, A. (2011). *Çevre Politikalarında Çatışma Yönetimi*. <http://www.yildizdagiprojesi.cevreorman.gov.tr>

UNDP, Çevre ve Orman Bakanlığı (2010) *Küre Dağları Milli Parkı Projeler*. http://www.kdmp.gov.tr/alt_detay_2.asp?id=2&alt_id=11 [İndirme Tarihi: 27.03.2011]

UNESCO. *Biosphere Reserves-Learning Sites for Sustainable Development*. <http://www.unesco.org/new/en/natural-sciences/environment/ecological-sciences/biosphere-reserves/> [İndirme Tarihi: 20.03.2011]

Ülgen, H. ve Zeydanlı, U. ed. Orman ve Biyolojik Çeşitlilik. Doğa Koruma Merkezi. Ankara. 2008.

Yücel, M. Doğa Koruma Alanları ve Planlaması. II.Baskı, Adana, 255 s. 1999.